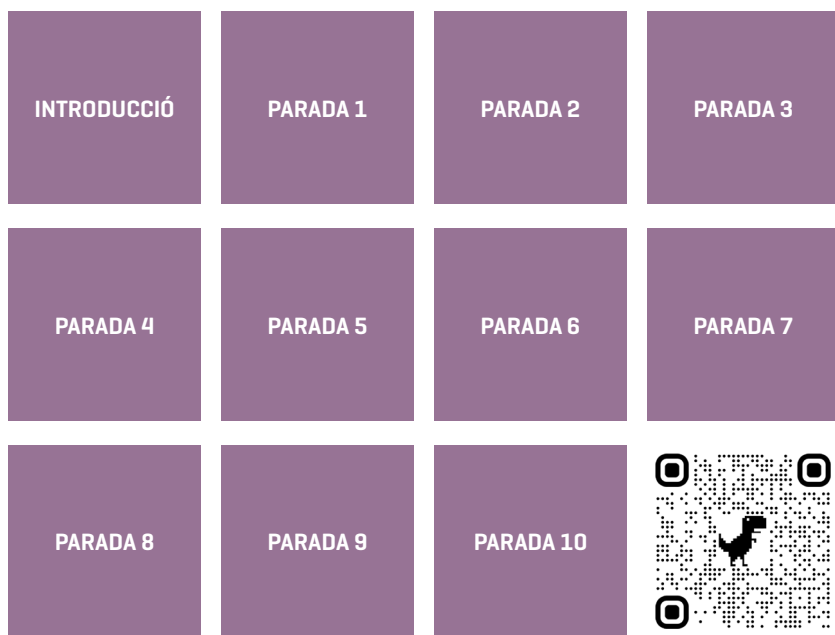

**VERDUM I LA
PROSPERITAT:
VIDA DE
TREBALL I
LLUITA VEÏNAL**

ENLLAÇ A LA RUTA

BIBLIOGRAFIA

- BORGAJO, N., et al. [2019]. *Harry Walker: lluita obrera, victòria veïnal*. Ajuntament de Barcelona.
- CARRASCO, J. [1994]. *Verdum des de l'any 1952*. Associació de Veïns del Verdum.
- FERNÁNDEZ, R. [2013], *Así era Nou Barris*. Tempora.
- VVAA [1997]. *Els Barris de Barcelona. Gràcia, Horta i Nou Barris. Volum III*. Enciclopèdia Catalana.

VERDUM I LA PROSPERITAT: VIDA DE TREBALL I LLUITA VEÏNAL

INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

El districte de Nou Barris comprèn actualment tretze barris: Vallbona, Ciutat Meridiana, Torre Baró, la Trinitat Nova, les Roquetes, Canyelles, Verdum, la Prosperitat, La Guineueta, Can Peguera, Porta, el Turó de la Peira, i Vilapicina i la Torre Llobeta.

En aquest itinerari farem un recorregut pels barris de la Prosperitat i Verdum, amb la finalitat de reconstruir la història recent a partir de la informació que ens proporciona la documentació que gestiona i custodia l'Arxiu del Districte de Nou Barris. El conjunt de fons, tant municipals com privats, fan possible apropar-nos als fets quotidians que expliquen l'evolució d'ambdós barris i el paper que hi van tenir els seus habitants.

La Prosperitat i Verdum estan situats al nord de Sant Andreu i a l'est d'Horta. El passeig de Valldaura tanca aquests dos barris pel costat oriental, mentre que pel nord és la ronda de Dalt la que estableix el límit, igual com ho fa pel costat est. La Prosperitat limita pel sud amb l'avinguda Meridiana; actualment aquest carrer és una veritable frontera d'aquests dos barris amb el seu municipi d'origen, que va ser Sant Andreu de Palomar.

Verdum i la Prosperitat, abans de la massificació que va dur la industrialització al segle XX, eren una zona rural on es conreava cànem, productes d'horta, garrofes i vinyes. Eren zones marginals i poc concorregudes de la ciutat de les quals amb prou feines se'n conserven imatges. L'obra de construcció de l'Institut Mental de la Santa Creu va generar algunes fotografies que deixen clar l'ús de les terres de la zona nord-oest de Sant Andreu per al conreu, atès que eren fèrtils i ben dotades d'aigua. Alguns dels carrers, com el dels Garrofers o el del Vinyar, són un vestigi d'aquell passat del qual no queda res. A més de rieres hi havia nombroses fonts, entre elles la de Canyelles, que abastia d'aigua Sant Andreu i que encara avui dia es pot visitar al peu de la carretera alta de les Roquetes.

Algunes de les masies que hi havia en aquesta zona entre Sant Andreu i el peu de la serra de Collserola donen lloc a elements urbans de la ciutat. Per exemple, Can Guineueta, una masia situada on avui hi ha el polígon Canyelles, Can Dragó, una altra masia o Can Tíssó, que donava nom a un torrent que discorria pel carrer que porta el seu nom al barri de la Prosperitat.

A mitjans del segle XIX es va projectar una carretera que havia de canviar per sempre el futur d'aquests terrenys. Per encàrrec de la Diputació de Barcelona, Melcior de Palau va dur a terme el projecte d'una carretera que havia d'anar de Cornellà a Fogars de Tordera passant per Esplugues, Sarrià i des de la Bonanova enfilava pel que avui és la ronda de Dalt i el passeig de Valldaura fins a Sant Andreu, on continuava fins a Fogars de Tordera.

Pels seus trams més propers a ciutats i pobles, els vorals de la carretera es van anar omplint de noves construccions; a Nou Barris, es va poblar de petits propietaris de Sant Andreu que hi van bastir les seves cases

d'estiueig. Però la carretera no va ser l'única nova infraestructura que va representar un impuls en la construcció a la Prosperitat i Verdum, també ho van ser, com hem esmentat abans, l'Hospital de Malalts Mentals de la Santa Creu i la construcció del passeig de Fabra i Puig [abans rambla de Sant Andreu] que va obrir aquest barri cap al turó de la Peira i Collserola. A la fotografia de principis del segle XX de l'AMDHG es pot veure en primer terme el barri d'Horta, i a continuació Sant Andreu, amb la rambla de Fabra i Puig, que constitueix l'únic eix urbanístic rectilini de la zona.

L'existència de terres lliures d'urbanització i la proximitat amb grans eixos viaris, com les vies fèrries de Barcelona-Granollers i la de Barcelona-Montcada-Terrassa, van dur a la construcció dels coneguts com a barracots de la Renfe, que eren magatzems dels ferrocarrils amb habitatges pels operaris que hi van viure fins als anys setanta del segle passat. En un d'aquests barracots hi va haver la primera seu de l'Associació de Veïns del barri de la Prosperitat creada l'any 1972.

Si bé durant la primera part del segle XX van proliferar les cases obreres, a més de les cases d'estiueig dels santandreuencs, a partir de la segona meitat del segle XX, el Pla comarcal de Barcelona i, més concretament, el Pla d'ordenació de la Prosperitat i Verdum, van afavorir la construcció d'habitatges. Tal com va passar en altres barris i ciutats, aquest creixement de l'oferta d'habitatge no va anar acompanyada d'infraestructures necessàries per poder fer vida als nous barris.

Al llarg dels anys setanta, la lluita veïnal va fer possible millorar el dèficit de serveis que tenien la Prosperitat i Verdum; vagues, manifestacions i la ferma voluntat dels veïns i veïnes de ser escoltats van obligar l'Ajuntament a intervenir. Tanmateix, avui dia encara hi ha algunes mancances a les quals cal fer front. Revisar el passat ha de servir per això, per saber com volem afrontar el futur.

PARADA 1

LA HARRY WALKER

La Harry Walker és una de les fàbriques que més empremta ha deixat a Nou Barris; podem copsar la seva existència al carrer, en el record de les persones i també a l'Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris hi ha els plànols que permeten conèixer en detall les dimensions i parts d'aquesta construcció. Va ser una fàbrica de complements de l'automòbil. S'ha de tenir en compte que a mitjans del segle XX, la dictadura espanyola va apostar per l'automoció com a sector industrial emergent. La creació de la SEAT per part de l'INI va anar acompanyada de l'aparició de nombroses empreses privades que fabricaven complements per a l'automobilisme. Una d'aquestes empreses va ser la Harry Walker.

Autoaccessorios Harry Walker va ser fundada el 1926 per Harry Walker, empresari britànic que vivia a Barcelona. La finalitat de l'empresa era la representació de companyies estrangeres i la importació de recanvis i accessoris de l'automòbil. Durant la postguerra, la companyia va començar el procés de fabricació, i el 1954 es va instal·lar la planta al passeig de Valldaura. Fins aquell moment, el taller de l'empresa havia estat a Sants.

La producció de la planta del passeig de Valldaura es destinava principalment als carburadors. Més endavant, amb l'entrada de nous accionistes, la producció es va diversificar. Aquests mateixos accionistes també van comprar i diversificar una altra fàbrica al costat de la Harry Walker que era la Hispano Villiers, que fabricava motors per a vehicles petits. La Harry Walker i la Hispano Villiers van ser baules d'un conjunt d'empreses que després de moltes vicissituds va comprar la nord americana Delphi, empresa que va tancar l'any 2016.

A més d'aquestes dues empreses també hi havia una fàbrica de flors de plàstic i ornaments anomenada Ideal Plástica Flor que tenia per lema "la flor de plàstic no es flor de un día". Aquesta fàbrica va ser la darrera de tancar al barri l'any 2000.

La Harry Walker era una empresa típica del franquisme, protegida per l'Estat; practicava una política de salaris baixos, amb una forta intervenció dels bancs, condicions de treball sense garanties de salubritat i seguretat i poca inversió en desenvolupament tècnic. Per als treballadors, a aquestes circumstàncies s'afegien uns encarregats que els tractaven com a esclaus a causa de les exigències de sobreproducció. Aquest fet, juntament amb la manca de contractes de treball o contractes precaris, acompanyats de constants accidents, va conduir a una de les vagues més recordades del barri, una vaga l'any 1970, encara en plena dictadura, que va durar 62 dies.

Els treballadors, en aquell procés de vaga, van prendre consciència, gràcies a les assemblees, que no només es tractava d'aconseguir millores en les condicions de treball i salarials, sinó que el problema de fons era la lluita de classe. Així doncs, gràcies a la vaga i a les mobilitzacions van adquirir consciència de classe obrera. Aquest fet va generar complicitats amb treballadors d'altres empreses que es trobaven en situacions semblants.

Quan l'empresa va acomiadar els treballadors més compromesos, la resta es van solidaritzar amb els companys i van decidir no cedir a les pressions dels propietaris. En aquells anys, aquest mateix fenomen es va repetir en altres fàbriques com Macosa, on es patien situacions similars. El cas és que la vaga de la Harry Walker va ser un exemple de lluita obrera i va contribuir a demostrar que les reivindicacions ben gestionades poden donar els resultats esperats.

A més, la vaga de la Harry Walker va contribuir a crear una consciència de barri i va impulsar la lluita veïnal.

Quan la fàbrica va tancar, el valor dels terrenys era molt elevat, per això els propietaris tenien la intenció de construir, en el lloc de la fàbrica, grans blocs d'habitatges. L'elaboració del Pla general metropolità va frenar les seves expectatives, però tot i això van aconseguir que l'Ajuntament els donés llicència per a la construcció de dos blocs.

El moviment veïnal va impedir la construcció d'aquests blocs i va guanyar el terreny per a equipaments per al barri, que són un CAP, el poliesportiu, una escola i un institut.

Pel que fa a la necessitat d'un institut, els veïns van seleccionar els professors i, tot i que en un principi el Ministeri d'Educació els va rebutjar, al final va acabar per acceptar 13 mestres dels 15 proposats. L'institut estava en barraques, per això a la revista del barri li van posar "Barraca Express" Institut i Poliesportiu Valldaura.

La lluita veïnal va tenir com a resultat la construcció d'equipaments per al barri, però tot i els èxits aconseguits sempre hi ha nous reptes: el darrer va ser aconseguir canviar el nom de la plaça que va passar de ser la plaça Harry Walker a ser rebatejada pel de "Treballadores i Treballadors de la Harry Walker".

PARADA 2

LA VAGA DELS SEMÀFORS

Hi ha fets que afecten poc la fesomia de la ciutat però que tenen un gran impacte en la vida de les persones. El 2 d'abril de 1976, a la cruïlla entre els carrers del Vinyar i d'Argullós, un jove de 20 anys es convertia en víctima mortal per atropellament. Era la tercera mort provocada per la manca de semàfors al barri. Les veïnes es van organitzar i van fer una vaga que va durar 25 dies. Tallaven els carrers durant el dia i només paraven a migdia i al vespre per anar a donar el dinar i sopar a la família. A la tarda, sortien al carrer amb els fills i tots es manifestaven junts. Al vespre, després del tall de les vuit, les dones anaven a casa a fer el sopar i els homes es quedaven a l'assemblea decidint què farien l'endemà. Com a reacció, l'Ajuntament va enviar la policia, que va desallotjar els veïns a cops de porra.

La presidenta de l'Associació de Veïns, actuant pel seu compte, va anar a parlar amb l'alcalde de Barcelona i aquest es va comprometre a posar un semàfor. Quan va tornar al barri els veïns van rebutjar deixar la vaga perquè en volien tres. Passats uns dies, l'Ajuntament va posar tres semàfors i la vaga es va acabar. Arran d'aquesta reivindicació, les famílies de la Prosperitat i Verdum es van unir i van comprendre l'efectivitat d'aquesta mena d'accions.

CARRERS DEL VINYAR I DE BADOSA

El carrer del Vinyar és un dels carrers que conserva un nom relacionat amb l'antiga activitat rural, concretament el conreu de la vinya. Jesús Carrasco, antic veí del Verdum, explica a les seves memòries que recorda haver menjat raïm de les vinyes que hi havia l'any 1952 quan va arribar al barri.

El creixement del barri de la Prosperitat té a veure amb el desenvolupament industrial de Barcelona: les terres al nord de sant Andreu, reservades al conreu des de feia segles, van passar a ser parcel·lades i venudes. Un dels que va iniciar la venda de terres va ser Joaquim Valls, propietari de Can Dragó, que junt amb la seva dona, Josepa Graells, va impulsar la construcció de les primeres urbanitzacions; un carrer de la Prosperitat porta el seu nom.

Al 1916 s'havia fundat a Sant Andreu una de les primeres cooperatives obres destinades a la construcció de cases barates per a la població treballadora. Els diners per a la construcció s'obtenien dels interessos que generava el capital dipositat al banc a llarg termini. D'aquesta manera, un cop cobrats els interessos, la cooperativa construïa cases per als obrers, que aconseguien ser propietaris de modestes i petites construccions. Tot plegat era una estratègia que servia per fer front a la manca d'habitatge que constituïa un problema de primer nivell en la Barcelona de la primera meitat del segle XX.

Alguns d'aquests edificis es van construir al barri de la Prosperitat, en el que era el carrer Cooperació, un carrer que hi havia on ara es troba Rio de Janeiro i que rebia l'antic nom, precisament, de la cooperativa que va fer possible les cases que l'urbanitzaven.

Les primeres cases van ser del 1919 i els anys següents se'n van anar construint més entre els carrers de Tissó i del Vesuvi. Algunes d'aquestes cases van ser impulsades per la filial de la Cooperativa la Confiança Andreuenca, Cooperativa la Prosperitat. El nom del barri ve d'aquesta cooperativa.

REFUGI

Entre els carrers de Badosa/Argullós/Nou Pins es va construir, durant la Guerra Civil espanyola, el refugi 724 de la Junta de Defensa Passiva. A Barcelona es van bastir un total de 1.293 refugis, la majoria dels quals eren per a l'ús familiar o per a una comunitat de veïns. En molts casos es construïen en els soterranis de les cases. En aquest cas, el pou de respiració donava al carrer i l'accés al refugi es feia per la part de darrere de les cases.

PARADA 3

LA PLAÇA D'ÀNGEL PESTAÑA

L'any 1960 el constructor Antoni Llobet Torrent va construir un bloc de pisos on ara hi ha aquesta plaça. Abans que els pisos estiguessin acabats, el constructor va vendre cada pis diverses vegades. L'estafa va afectar molts veïns i veïnes del barri que es van quedar sense els diners i sense habitatge. Tot i que no estaven acabats i que no hi havia aigua ni llum, els pisos van ser ocupats i, amb el pas dels anys, al seu voltant es van anar construint barraques. Des de l'any 1960 fins al 1983, aquest solar es va anomenar les "Barraques de Santa Engràcia". A la fotografia conservada a l'Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris podem veure com eren aquestes construccions i on estaven situades.

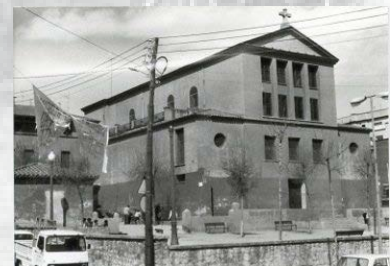
Les protestes veïnals per les males condicions de vida van donar com a resultat la reubicació dels veïns i veïnes en els nous pisos a la zona dels magatzems de la Renfe, l'any 1983. L'any 1986 es va inaugurar la plaça d'Àngel Pestaña, però pocs anys més tard FECSA va voler posar-hi un transformador i es van reanimar les protestes, que van dur a llençar cotxes abandonats a l'interior del forat on havia d'anar el transformador. L'any 2001 es van començar les obres de remodelació de la plaça, que van durar 10 anys. Els arquitectes encarregats del projecte van ser Enric Miralles i Benedetta Tagliabue. En el forat on havia d'anar el transformador de FECSA hi ha ara el Casal del Barri.

Àngel Pestaña va ser un sindicalista important, deixeble de Salvador Seguí [el noi del sucre], de qui va prendre el relleu en la lluita anarquista obrera. Durant la dictadura de Primo de Rivera es va convertir en el representant màxim de la CNT. Va viatjar a Rússia per conèixer de primera mà el comunisme i, després, durant la II República, va fundar el Partit Sindicalista, que va formar part del Front Popular. Va morir l'any 1937 a causa de la seva salut precària.

PARADA 4

L'ESGLÉSIA DE SANTA ENGRÀCIA

L'església és al centre del barri de la Prosperitat. Es va inaugurar l'any 1928 i el seu interior és d'estil neoromànic. La història de l'església està molt relacionada amb la lluita veïnal, atès que va ser escenari de les reivindicacions dels anys setanta, quan l'església va ser utilitzada com a lloc d'assemblees, reunions i fins i tot per fer-hi exposicions. La fotografia conservada a l'Arxiu del Districte de Nou Barris mostra com les reivindicacions eren a l'ordre del dia l'últim quart del segle XX.

*Església de Santa Engràcia. 1985.
AMDNB*

PARADA 5

LES CASES ANTIGUES DEL CARRER DE JOAQUIM VALLS

A l'Arxiu Contemporani Municipal de Barcelona es conserven alguns permisos d'obres per construir cases baixes en els carrers del que actualment és el barri de la Prosperitat. Sovint, en aquests projectes d'obra no apareix el nom del carrer tal com el coneixem avui dia, cosa que en fa difícil la identificació en cas que aquestes cases encara existeixin. És el cas de l'expedient que el senyor Julián Esteban va presentar l'any 1924 per construir una casa de planta baixa al carrer "Lletra N" entre el carrer de Joaquim Valls i el torrent d'en Tissó.

Al carrer Joaquim Valls es conserva encara una caseta semblant que mostra com era el barri de la Prosperitat a la primera meitat del segle XX.

Es tracta de cases de planta baixa construïdes entre els anys 1920 i 1930; algunes conserven decoració modernista, d'altres són d'estil més racionalista.

PARADA 6

EL BAR LAS TRES PUERTAS

Al carrer de Joaquim Valls, cantonada amb via Júlia, hi ha dues casetes d'abans de la Guerra Civil, amb moltes obertures, motlures i tribuna. Una d'elles, pujant a la dreta, té decoració modernista a la part superior. A la banda esquerra hi ha la botiga de roba 10h30 que ocupa el lloc on hi havia el bar Las Tres Puertas, un bar que va ser la seu de l'Ateneu Popular, artístic i cultural, el primer centre social del barri.

Bar Las Tres Puertas. 1985. AMDNB

L'altra entitat del barri era l'Ideal d'en Clavé amb seu a l'edifici de l'altre costat de la via Júlia a l'esquerra, al costat de la benzinera.

Avui dia, l'Ideal d'en Clavé encara existeix i els seus membres es dediquen, entre altres coses, a ballar sardanes.

A la via Júlia, davant del bar, hi ha una font dedicada a Josep Anselm Clavé, inspirador de l'ideari de l'entitat. Hi consta una frase que era el lema d'aquest escriptor i compositor: "Progrés, virtut i amor".

PARADA 7

ESCULTURES AL CARRER

És un monument de Sergi Aguilar titulat Els Nous Catalans, als seus peus hi ha un poema de Salvador Espriu: 'Fes que siguin segurs els ponts de diàleg i mira de comprendre i estimar les veus i les parles diverses dels teus fills.'

També trobem un conjunt escultòric de Jaume Plensa anomenat Escullera; es tracta de tres figures que representen tres membres d'una família: pare, mare i fill. Una escullera és una construcció feta a l'aigua del mar, les pedres són la base i fan de dic de contenció de les onades. Potser Jaume Plensa ens diu amb aquesta obra que la família és el fonament que permet fer front als embats de la vida.

Oriol Bohigas va ser un dels impulsors de la presència d'escultures i art urbà. Considerava que era important fer arribar la cultura a tothom.

PARADA 8

L'ESGLÉSIA DE SANT SEBASTIÀ

Els veïns del barri del Verdum no tenien església. De manera provisional es va muntar una església a la via Favència a l'altura del carrer de Lucena. Posteriorment es va muntar una barraca que tenia les funcions d'església a via Favència - Artesania.

El mossèn José Ramón Juncà va aconseguir que el bisbe Modrego ordenés la construcció d'una església per al culte i la catequesi dels infants al barri de Verdum i que estaria sota l'advocació de Sant Sebastià.

L'any 1958 es va construir una església provisional i posteriorment l'arquitecte Oriol Bohigas, juntament amb Josep Maria Martorell, es va fer càrrec de la construcció de l'església definitiva que es va inaugurar l'any 1966. La tasca de l'Església durant aquells anys va ser important, ja que va oferir suport de tota mena a través de Càritas, es va ocupar de l'atenció mèdica dels veïns, i també es va construir un consultori mèdic regentat per religioses del complex de Sant Llàtzer. El primer consultori es va muntar en un pis del carrer de Góngora, fins que es va traslladar al carrer de l'Artesania cantonada amb Góngora, que és on es troba en l'actualitat. Aquest consultori és administrat pel Consell Episcopal. Els metges cobren un preu simbòlic per les visites.

Però també va ser al capdavant de les reivindicacions com portar aigua als veïns de les Roquetes i construir clavegueram. S'ha de dir que en aquells anys del final del franquisme l'Església es va posar al costat del poble tal com va establir el papa Joan XXIII al Concili Vaticà II.

L'any 1959 es va construir una església provisional on se celebraven les reunions de veïns.

Al costat, el mateix any 1959 es va construir la llar d'infants Los Enanitos, en la qual també es feia catequesi. L'any 1973 la volien enderrocar.

L'Associació de Veïns del Verdum es va instal·lar a una sala de la parròquia de Sant Sebastià fins que l'any 1978 es va traslladar al carrer de l'Artesania. Una les reivindicacions del barri en aquells anys era la reparació dels habitatges i la necessitat d'equipaments.

L'any 1974-75, mentre mossèn Manel Folch era rector de l'església de Sant Sebastià, amb autorització de l'arquebisbe es va muntar una exposició de maquetes que havien fet els nens i nenes de diferents escoles en les quals es mostraven maquetes de com volien els infants els barris, al mateix temps que es posaven en evidència totes les mancances i deficiències del barri.

Quan es va fer la inauguració de l'exposició, el governador civil de Barcelona, Martín Villa, va enviar cotxes i furgonetes policials, que van entrar a l'església i van destrossar l'exposició al mateix temps que agredien a la gent.

A finals dels anys setanta es va crear el Moviment Infantil, que s'ocupava dels nens i nenes i també joves del barri. Es feien excursions i activitats de tipus esplai per als infants del barri. També es va crear un centre de joves. L'any 1977 es van reivindicar equipaments escolars. Es va començar a construir l'escola d'adults Freire.

Un altre resultat de la lluita veïnal va ser l'arribada del primer autobús al barri l'any 1953, que comunicava amb Sant Andreu.

L'any 1962 al Verdum hi vivien 50.000 persones. No hi havia cap caixa d'estalvis.

L'any 1982 va arribar el metro a les Roquetes.

PARADA 9

LA PLAÇA DEL VERDUM I ELS BLOCS DEL GOVERNADOR

Arribem a la plaça del Verdum, ens trobem al centre del barri del Verdum.

Cap al 1917 es va començar a construir al barri del Verdum. Sobre el seu nom hi ha diverses hipòtesis; la recent batalla de la Primera Guerra Mundial, podria haver inspirat el nom del lloc. Tanmateix, també sembla que pot venir d'una societat ornitològica dels anys trenta del segle XX que hi havia hagut en aquesta barriada, anomenada del Verdú, o potser d'unes vinyes que van prendre el nom de Verdum. Vist amb perspectiva, que aquest barri tingui el nom d'un lloc on hi va haver una gran batalla és força escaient, potser Verdum de Barcelona no ha estat mai un escenari bèl·lic, però sens dubte s'hi han lliurat moltes batalles, totes elles centrades en la dignitat de les persones que hi viuen.

A principis del segle XX hi havia barraques de vinya, una vuitantena, que van deixar pas a cases i horts. Aquestes barraques de vinya que inicialment servien només per guardar-hi les eines del camp es van convertir en habitatges. Les persones que hi vivien, sovint immigrades, menjaven del que proporcionaven els horts: verdures i fruits com ametllers, figues o nespres...

Verdum va ser el primer barri habitat de Nou Barris. Es troba al peu de Collserola, això fa que l'aire que s'hi respira sigui més fresc i que la contaminació de la ciutat no hi arribi, però està allunyat de la ciutat i en aquell temps no hi havia cap tipus de transport que hi arribés.

Durant els anys vint del segle XX, el nombre de casetes a Verdum es va anar incrementant, però era força reduït en comparació amb les que en els mateixos anys es van construir a la Prosperitat; el motiu principal va ser la situació allunyada del barri. Eren casetes baixes o de planta i pis i hort darrere, moltes d'elles fabricades pels mateixos veïns.

LES CASES DEL GOVERNADOR

Les Cases del Governador es troben a la dreta de la plaça.

No va ser fins al 1952 que es van començar a construir les Cases del Governador. Aquests habitatges, inaugurats el 1953, van ser l'inici del barri de Verdum.

Eren 901 habitatges molt econòmics, construïts pel Govern Civil de Barcelona per allotjar-hi les famílies que s'estaven en barraques a la zona de la Diagonal (Santa Gemma), Capità Arenes i Numància. Per treure els habitants de les barraques d'aquests barris benestants de Barcelona, van buscar un lloc ben allunyat i marginal, un lloc encara sense habitar pràcticament que quedava al marge de la ciutat: Verdum.

En total es van construir 41 blocs amb pisos que oscil·laven entre els 19 i els 35 m². Tenien una cuina menjador, dues habitacions i un lavabo. Els mateixos blocs disposaven de petits dipòsits que limitaven extremament la disponibilitat d'aigua. Per aquest motiu, es buidaven les clavegueres, i s'omplien de rates. No hi havia lloc per rentar la roba, per això hi havia un safareig col·lectiu on les veïnes podien rentar la roba seguint un torn molt rigorós. El safareig estava sempre brut per falta d'higiene, tant dels veïns com de l'Ajuntament, que no s'ocupava mai dels serveis d'aquest racó de Barcelona.

Pel que fa a l'electricitat, també era escassa: segons explica Jesús Carrasco, no es podien encendre més de cinc bombetes de 25 W. Tampoc es podien endollar electrodomèstics senzills com una planxa, perquè saltaven els ploms.

Tanmateix, la penúria principal dels habitants de les Cases del Governador no va ser la manca de serveis bàsics, sinó el règim dictatorial que s'hi vivia.

Tots els blocs estaven "vigilats" per un cap que havia estat brigada de la Guàrdia Civil. A cadascun dels blocs s'hi va establir un vigilant o cap de bloc que era guàrdia civil retirat i que cobrava un sou extra per aquesta feina.

El cap de bloc i el brigada tenien dret a entrar a les cases a controlar el que feien els veïns quan volien, fins i tot a mitja nit. Tenien prohibit als veïns acollir amics i familiars a dormir, tampoc no podien fer soroll i els caps de setmana feien llevar els pares de família a les set del matí per sortir a escombrar el carrer. Els habitants d'aquella època comparaven la seva vida als Blocs del Governador a la que van patir els exiliats als camps de concentració.

L'any 1988 els veïns dels habitatges es van mobilitzar per estudiar possibilitats de rehabilitació. L'any 1990, la Generalitat, MOPU i Ajuntament inicien projecte de reconstrucció del barri.

PARADA 10

PISOS DE L'OBRA SOCIAL DEL HOGAR

Així com les Cases del Governador es van construir per allotjar-hi barraquistes, aquests altres blocs tenien una funció ben diferent. El Govern franquista va crear els plans de desenvolupament amb la finalitat d'incentivar l'economia, i per això calia dotar les zones industrials d'habitatges per a la classe obrera. Les zones escollides eren les perifèries de les ciutats, on els terrenys eren més barats i on no hi havia serveis. A més, així es mantenien els nouvinguts allunyats del centre de la població, actualment d'aquests barris en diem guetos. S'hi van construir 1.464 habitatges. Els nous habitants eren famílies joves que feia temps que havien arribat a Barcelona, que ja tenien un ofici i feina i que havien tramitat la petició per rebre un habitatge. Els primers 180 habitatges es van donar als porters, que eren tots afiliats a la Falange o persones afins al Movimiento. La resta dels pisos els van donar a les persones que els havien sol·licitat.

Hi havia pisos de 2 i 3 habitacions, 35 i 50 m², respectivament. Tenien llum, aigua i totes les necessitats cobertes, i a més no hi havia vigilants.

És cert que aquests habitatges tenien una mica més de qualitat que els anteriors, però com veiem en la seva estructura, no hi ha espai per a botigues i tampoc es va pensar en la construcció d'escoles ni altres serveis com el de l'atenció mèdica.

L'any 1975 els veïns exigien la reparació dels habitatges de l'Hogar Social, que ja estaven molt malmesos. Van fer tota mena de protestes i fins i tot una exposició a càrrec dels infants de les escoles de com volien que fos el barri.

L'any 1976 l'alcalde de Barcelona Josep Maria Socias i Humbert es va comprometre a reparar-les.

Esperem que aquest itinerari per la vida de les persones que han fet els barris de la Prosperitat i Verdum us hagi servit per aprendre la importància de defensar i lluitar la dignitat i per una vida millor per a tothom.

ITINERARI EDUCATIU PER NOU BARRIS

Ajuntament
de Barcelona